

Charls Papacharalambous: *Das politische Delikt im legalistischen Rechtsstaat. Beitrag zu einer Theorie der illegalen polititischen Kommunikakation*, (μτφ. Το πολιτικό έγκλημα στο κράτος δικαίου τυπικής νομιμότητας. Συμβολή σε μια θεωρία της παρεκκλίνουσας πολιτικής επικοινωνίας), Peter Lang: Frankfurt a.M. κ.ά. 1991, XCV, 461 σελ.

Έφη Λαμπροπούλου

Το **πολιτικό έγκλημα** αποτελεί ένα ελκυστικό, αλλά ταυτόχρονα ιδιαίτερα ακανθώδες ερευνητικό αντικείμενο. Οι θεωρητικές προσεγγίσεις ποικίλουν ανάλογα με την ιστορική συγκυρία και επηρεάζονται έντονα από την διαπλοκή δικαίου και πολιτικής. Στην προβληματική αυτή εντάσσεται η διδακτορική διατριβή του Χάρη Παπαχαλαλάμπους.

Ο συγγραφέας αναλύει διιστορικά τον τρόπο πολιτειακής οργάνωσης από την αρχαιότητα μέχρι την σύγχρονη εποχή, ενώ αναφέρεται διεξοδικά στην πολιτειακή δομή του γερμανικού κράτους για να οριοθετήσει την **έννοια του πολιτικού εγκλήματος στο σύγχρονο Κράτος Δικαίου**. Γι' αυτό τον σκοπό υιοθετεί την θεωρία της **"παρεκκλίνουσας πολιτικής επικοινωνίας"** (Juergen Habermas). Στόχος του συγγραφέα είναι να καταδείξει επίσης, ότι η πολιτική κοινωνία ενδεχομένως να κινδυνεύει με την ευρεία νομική προστασία των ατομικών εννόμων αγαθών διότι μέσω αυτής επιτυγχάνεται η πολιτική πειθαρχοποίησή της, η οποία αποτελεί στοιχείο του "ισχυρού κράτους".

Η εργασία κατανέμεται σε δεκαεπτά μικρές θεματικές ενότητες οι οποίες διαρθρώνονται σε τέσσερα κεφάλαια: στο πέμπτο κεφάλαιο (πάρρηγμα) παρατίθενται κείμενα νόμων από την ρωμαϊκή αρχαιότητα έως την σύγχρονη εποχή με σχετικούς σχολιασμούς (V, σ. 439-461).

Το πρώτο κεφάλαιο (I, σ. 1-102) αποτελεί το ιστορικό μέρος της εργασίας. Σ' αυτό ερευνάται η σχέση μεταξύ της διαφοροποίησης των πολιτικών εννόμων αγαθών, της αυτονομίας της κοινωνικής πολιτικής δράσεως και της θεωρητικής σύλληψης του πολιτικού εγκλήματος.

Στο δεύτερο κεφάλαιο (II, σ. 103-171) εξετάζεται κατ' αρχάς η έννοια του πολιτικού εγκλήματος επί τη βάσει παλαιότερων ατομικο- και κοινωνικοψυχολογικών προσεγγίσεων της θετικιστικής εγκληματολογίας, επί τη βάσει της εθνομεθοδολογίας και της labeling approach (σ. 104-136). Στη συνέχεια αναλύονται αφ' ενός οι υποκειμενικές νομικές θεωρίες οι οποίες βασίζονται στο στοιχείο του κινήτρου ή του σκοπού του δράστη (σ. 137-148), αφετέρου εκτίθενται οι αντικειμενικές νομικές θεωρίες οι οποίες ανάγουν το πολιτικό έγκλημα σε έγκλημα κατά του κράτους (σ. 148-158). Τέλος, παρουσιάζονται οι μικτές νομικές θεωρίες και εκείνες του εγκληματικού τύπου, οι οποίες χρησιμοποιούν αντικειμενικά και υποκειμενικά στοιχεία από τις δύο παραπάνω θεωρίες (σ. 158-168).

Στο τρίτο κεφάλαιο (III, σ. 142-245) αναλύεται η θεωρία της πολιτικής επικοινωνίας (Juergen Habermas), ιδιαίτερα ως προς την χρήση της στην πολιτική επιστήμη. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι η εν λόγω θεωρία ανα-

δεικνύει την "παρεκκλίνουσα πολιτική επικοινωνία" σε μηχανισμό κριτικής επεξεργασίας των νομιμοποιητικών κενών του πολιτικού συστήματος. Η θεωρία του Habermas ερμηνεύει πολιτικές κρίσεις και συγκρούσεις, απορρίπτοντας την ύπαρξη μιας προκαθορισμένης "αρμονίας" ή συγκάλυψης της σύγκρουσης μεταξύ κράτους και κοινωνίας (σ. 197-229).

Στο τέταρτο κεφάλαιο (IV, σ. 246-438) αναλύεται το πολιτικό έγκλημα στο ουσιαστικό γερμανικό ποινικό δίκαιο επί τη βάσει των εκτεθέντων συμπερασμάτων και καταδεικνύονται τρεις "στρατηγικές ιδιαίτερης μεταχείρισης του πολιτικού εγκλήματος σε σχέση με το κοινό έγκλημα". Σύμφωνα με τον συγγραφέα, πρώτη στρατηγική ιδιαίτερης μεταχείρισης είναι εκείνη η οποία χρησιμοποιεί την ποινικοποίηση της πολιτικής επικοινωνίας ως *ratio legis* των σχετικών ποινικών διατάξεων. Για την τεκμηρίωση της άποψής του ο Χ. Παπαχαράλαμπος εξετάζει τα προβλήματα διακινδυνεύσεως του δημοκρατικού Κράτους Δικαίου (ιδίως την προστασία της "τιμής" του κράτους), επισημαίνει την μετατροπή των διαδηλώσεων σε προσβολές της δημόσιας ασφάλειας, την ταύτιση της διαταράξεως του υγιούς πολιτικού κλίματος με την διατάραξη της δημόσιας τάξης και την αναβάθμιση της προστασίας της οικιακής ειρήνης σε προστασία της δημόσιας ειρήνης (σ. 289 επ., 327 επ., 346 επ., 368 επ., αντιστοίχως).

Δεύτερη στρατηγική ιδιαίτερης μεταχείρισης του πολιτικού εγκλήματος είναι η αποτροπή δυσμενέστερης αντιμετώπισης του σε σχέση με το κοινό έγκλημα. Επ' αυτού, μελετώνται οι διατάξεις που δεν ποινικοποιούν ευθέως την πολιτική επικοινωνία, όπως εκείνες περί διασφαλίσεως της εξωτερικής ασφάλειας του κράτους, περί προστασίας του πολιτεύματος και περί υπονομεύσεως του Συντάγματος· επίσης ερευνώνται οι διατάξεις για την αντίσταση κατά της αρχής στις διαδηλώσεις, οι διατάξεις περί προστασίας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και εκείνες που αφορούν προσβολές ατομικών εννόμων αγαθών από πολιτικά υποκινούμενες πράξεις (σ. 246 επ., 342 επ., 350 επ., 380 επ. αντιστοίχως).

Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στις διατάξεις για την βία που ασκείται κατά του δικαιώματος ειρηνικών διαδηλώσεων (σ. 381-397), για την προστασία της τιμής του ατόμου, κυρίως δε, της τιμής ατόμων της πολιτικής ζωής από την πολιτική κριτική (σ. 397-404) και για την μετατροπή σημαντικού μέρους πολιτικά υποκινούμενων απλών ανθρωποκτονιών [Totschlag: 212 γερμΠΚ] σε ειδικές ανθρωποκτονίες [Mord: 211 γερμΠΚ] (σ. 417-436).

Η τρίτη στρατηγική ιδιαίτερης μεταχείρισης του πολιτικού εγκλήματος συνίσταται τέλος, στη συμβολική λειτουργία που αυτό επιτελεί· η συμβολική λειτουργία του πολιτικού εγκλήματος εξετάζεται επί τη βάσει συγκριμένων ποινικών διατάξεων του γερμανικού Ποινικού Κώδικα (σ. 318 επ., 341 επ., 349 επ., 359, 413 επ., 431 επ.).

Εν κατακλείδι, ο συγγραφέας διατυπώνει συνοπτικά τα συμπεράσματα της εργασίας του, τεκμηριώνοντας μέσω αυτών τους λόγους για τους οποίους χρησιμοποίησε την θεωρία της πολιτικής επικοινωνίας στην ανάλυση του πολιτικού εγκλήματος (σ. 436-438).

Η προσπάθεια του Χάρη Παπαχαραλάμπους να ενσωματώσει την θεωρία της πολιτικής επικοινωνίας στην νομική προβληματική είναι ιδιαίτερα αξιόλογη: το εγχείρημα δεν είναι ούτε σύνηθες ούτε και εύκολο, ιδιαίτερα για ένα νέο επιστήμονα. Αξιέπαινη είναι ακόμη η επιμελημένη παρουσίαση ερμηνειών του πολιτικού εγκλήματος από ευρείς γνωστικούς κλάδους όπως η ψυχολογία, η εγκληματολογία, η πολιτική κοινωνιολογία και η πολιτική επιστήμη. Λόγω της έκτασης του διευρυνόμενου θέματος και της πολυεπιστημονικής προσέγγισής του, είναι φυσικό να μην επιτυγχάνεται από την εργασία μια σε βάθος ανάλυση των ερμηνειών του πολιτικού εγκλήματος, οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί από τις προαναφερθείσες επιστήμες.

Η εργασία του Χάρη Παπαχαραλάμπους αξίζει να τύχει ιδιαίτερης προσοχής από την επιστημονική κοινότητα της χώρας μας για την εσωτερική της συνοχή, την διεπιστημονική προσέγγιση που επιχειρεί και την εποπτεία που εξασφαλίζει στον αναγνώστη με την αναλυτική διάρθρωση της θεματικής και την επεξεργασία της πλούσιας βιβλιογραφίας. Επιπλέον όμως, και διότι ανάλογες προσπάθειες μεταφοράς μιας πολιτικοκοινωνιολογικής θεωρίας σ' ένα νομικό ζήτημα σπανίζουν στην χώρα μας.

Υποσημειώσεις

1. Σύμφωνα με τον γερμΓΚ "απλή ανθρωποκτονία" είναι η εκ προθέσεως πρόκληση του θανάτου ενός άλλου προσώπου. Η "ειδική ανθρωποκτονία" είναι μια διακεκριμένη περίπτωση της απλής ανθρωποκτονίας, της οποίας συστατικά στοιχεία αποτελούν ορισμένα ιδιαιτέρως επιλήψιμα κίνητρα του δράστη (επιθυμία για φόνο, ικανοποίηση του γενετήσιου ενστίκτου, πλεονεξία, ταπεινά ελατήρια), ο εξαιρετικά επίμεπτος τρόπος τέλεσης της πράξεως (δολιότητα, σκληρότητα, χρήση κοινώς επικανδύνων μέσων) και η πρόθεση να διευκολυνθεί ή να συγκαλυφθεί μια άλλη αξιόποινη πράξη. Αναλυτικότερα βλ. *H.-H. Jescheck*: Το γερμανικό Ποινικό Δίκαιο, Αθήνα 1987, σ. 122-124. (Απόδοση στην ελληνική Ν.Ε. Κουράκης/Σ. Καρεκλάς/Ν. Λίβος).